

Ημερίδα ΙΕΠ (26/10/2021)

Ιστορία Α΄ Λυκείου ΓΕΛ/ΕΠΑΛ

1. Σκοπός και Φιλοσοφία της ΤΘΔΔ

Η Τράπεζα Θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας (Τ.Θ.Δ.Δ.) ως «αποθετήριο» εξεταστικών αντικειμένων (θεμάτων) αφορά τις προαγωγικές και απολυτήριες εξετάσεις κάθε τύπου Λυκείου. Αυτή τη χρονική περίοδο (2021-2022) διανύουμε τη δεύτερη φάση λειτουργίας της κατά την οποία προβλέπεται να εφαρμοστεί κατά το τρέχον σχολικό έτος για τις προαγωγικές εξετάσεις της Α΄ και Β΄ Λυκείου.

Σε γενικότερο επίπεδο, αποτελεί μία δεξαμενή γνώσης, εμπειρίας, διδακτικών πρακτικών, καθώς και ανατροφοδότησης εκπαιδευτικών και μαθητών. Η ελεύθερη προσβασιμότητα σε αυτήν ενισχύει τον ανατροφοδοτικό της χαρακτήρα, καθώς δίνει τη δυνατότητα αξιοποίησής της στον σχεδιασμό πρακτικών διαμορφωτικής αξιολόγησης. Επιπλέον ο διαρκής εμπλουτισμός της με θέματα συγκεκριμένων τεχνικών προδιαγραφών προσδίδει στην ΤΘΔΔ επιμορφωτικό χαρακτήρα, υποστηρίζοντας τους/τις εκπαιδευτικούς και συμβάλλοντας στην αναβάθμιση του εκπαιδευτικού έργου.

Συνεπώς έχει έναν πολυδιάστατο ρόλο και ως εκπαιδευτικός εισπράττω το ενδιαφέρον της εκπαιδευτικής κοινότητας όχι μόνο για τη φιλοσοφία των θεμάτων που παράγουμε αλλά περισσότερο για τη βούληση της εκπαιδευτικής κοινότητας να αποδεχθεί την πρόκληση και συμμετάσχει ενεργά στην όλη διαδικασία.

2. Στόχοι μέριμνες και αποτελέσματα

A. Ενημέρωση για το πλήθος των θεμάτων (ως σήμερα, τέλη Οκτωβρίου 2021): (ΓΕΛ: 375 ΟΜΑΔΑΣ Α΄+ 10 ΟΜΑΔΑΣ Β΄ με Ενδεικτικές Λύσεις, **ΕΠΑΛ**: 80 ΟΜΑΔΑΣ Α΄+4 ΟΜΑΔΑΣ Β΄ Ενδεικτικές Λύσεις). **Σημείωση**: Τα θέματα της ΟΜΑΔΑΣ Α΄ λαμβάνονται με κλήρωση από την Τράπεζα Θεμάτων, ενώ τα θέματα της ΟΜΑΔΑΣ Β΄ ορίζονται από τους/τις διδάσκοντες/-ουσες το μάθημα (βλ. παρακάτω).

Επισημάνση: Στην προηγούμενη λειτουργία της Τράπεζας (2013-2014) απουσίαζαν, μεταξύ άλλων, οι Ενδεικτικές Λύσεις των Θεμάτων, τα Μεταδεδομένα, τα παραδείγματα θεμάτων ΟΜΑΔΑΣ Β΄ με τις ενδεικτικές Λύσεις τους επίσης, καθώς και θέματα ΕΠΑΛ (με ενδεικτικές Λύσεις ΟΜΑΔΑΣ Α΄ και ΟΜΑΔΑΣ Β΄ επίσης), Θα πρόσθετα δε ότι έλειπε και γενικότερα μία νέα «φιλοσοφία», που η Ειδική Επιστημονική Ομάδα (ΕΕΟ) στην οποία έχω την τιμή να είμαι Συντονιστής προσπάθησε, στο πλαίσιο ασφαλώς που τα θεσμικά κείμενα προσδιορίζουν, να εφαρμόσει στη θεματοδοσία της **Ιστορίας Α΄ Λυκείου ΓΕΛ και ΕΠΑΛ**.

Β. Οι συνάδελφοι-συνεργάτες θεματοδότες/αξιολογητές της Α΄ φάσης επιλέχθηκαν αξιοκρατικά, είναι μάχιμοι εκπαιδευτικοί Τάξης, από όλη την Ελλάδα, με αυξημένα προσόντα και ιστορικές σπουδές. Πρόθεσή μας ήταν να δημιουργήσουμε εξ αρχής ένα παιδαγωγικό και διδακτικό εργαλείο, με έμφαση όχι τόσο στην εξεταστική παράμετρο αλλά περισσότερο στη δυναμική διάσταση των θεμάτων μας. Θέματα που πρέπει να γίνουν αφετηρία μίας ανοικτής διαδικασίας αλληλοτροφοδότησης και διαμόρφωσης του μαθήματος καθημερινά στην Τάξη – μίας μαθησιακής διαδικασίας με έμφαση στη διαμορφωτική και όχι στην τελική αξιολόγηση (προαγωγικές ή απολυτήριες εξετάσεις). Εντέλει, θέματα που αφενός θα αποτυπώνουν τις εκπαιδευτικές ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής διά των εκπαιδευτικών και των σχολικών μονάδων που θα κληθούν να συμμετέχουν, εμπλουτίζοντας το αποθετήριο και αφήνοντας το δικό τους εκπαιδευτικό-παιδαγωγικό στίγμα, και αφετέρου θα συνδιαμορφώνουν τις διδακτικές στρατηγικές των συναδέλφων, χρησιμοποιώντας αυτά (τα θέματα) όχι «φροντιστηριακά» αλλά επιλεκτικά, κριτικά και ελεύθερα, ως εργαλεία μάθησης και ανατροφοδότησης, αποτυπώνοντας σε αυτά και διά αυτών την έμπνευση, την πείρα και την αγάπη τους για το λειτούργημα που υπηρετούν αλλά και την Ιστορία.

Γ. Τα θέματα έγινε προσπάθεια από Συντονιστή και Ειδική Επιστημονική Ομάδα να είναι διατυπωμένα με ακρίβεια και σαφήνεια, χωρίς γενικόλογες, στριφνές ή γριφώδεις διατυπώσεις και αδόκιμο λεξιλόγιο. Επιδιώχθηκε να διατυπώνονται κατά τρόπο που να διευκολύνει την πλήρη κατανόηση των ζητούμενων από τους/τις μαθητές/τριες τόσο των ΓΕΛ όσο και των ΕΠΑΛ. Ελήφθη υπόψη ο συνολικός χρόνος που έχουν οι μαθητές/τριες στη

διάθεσή τους στη διάρκεια της γραπτής δοκιμασίας (2 ώρες), προκειμένου να απαντήσουν τόσο στα θέματα που επιλέγονται από την Τ.Θ.Δ.Δ. (ΟΜΑΔΑ Α΄) όσο και σε αυτά, τα οποία τίθενται από τους/τις διδάσκοντες/ουσες (ΟΜΑΔΑ Β΄). Επίσης αποτελούν καρπό των συναδέλφων-συνεργατών, οι οποίοι εργάστηκαν με μεράκι, υπομονή και πνεύμα συνεργασίας. Πολλά από αυτά ξεχωρίζουν για την πρωτοτυπία τους, αποτέλεσμα και αυτό της εφευρετικότητας και της συγκρότησης των συναδέλφων -ωστόσο, πάντα σύμφωνα με τις τεχνικές προδιαγραφές που έχουν προσδιοριστεί (από τον Συντονιστή) εξαρχής για λόγους αισθητικούς-ομοιομορφίας. Ο δε βαθμός δυσκολίας είναι περίπου ίδιος για όλα τα θέματα της ίδιας τυπολογίας.

Θα έλεγα ότι το περιεχόμενο και η ποιότητά τους (στη διατύπωση και την πρωτοτυπία) γενικά αποτυπώνει τις εκπαιδευτικές ιδιαιτερότητες αλλά και μέριμνες εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε δημόσια σχολεία της Ελλάδας (ενδεικτικά: Άρτα, Πάτρα, Ναύπλιο, Σέρρες, Αττική).

Γ1. Ειδικότερα

1 ο ΘΕΜΑ

1.α. Τα θέματα/ερωτήσεις είναι «αντικειμενικού τύπου» και μπορεί να είναι πολλαπλής επιλογής ή ορθής ταξινόμησης/κατάταξης στοιχείων ή αντιστοίχισης ή συμπλήρωσης κενού ή διαζευκτικής απάντησης «σωστό-λάθος». Οι απαντήσεις εδώ πρέπει να έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα. Αυτό σημαίνει ότι είναι μοναδικές και αδιαμφισβήτητες, αποκλείοντας κάθε περίπτωση ύπαρξης εναλλακτικής απάντησης. Δηλώνονται δε με απλή παράθεση των ορθών επιλογών, πχ: 1 (Σωστό), 2 (Λάθος), ή 1β, 2α, ή τη σωστή σειρά ακολουθίας, σε περίπτωση χρονολογικής κατάταξης ιστορικών όρων ή/και γεγονότων, ή τον ορθό ιστορικό όρο που λείπει, σε περίπτωση συμπλήρωσης κενών με τη σειρά που αυτοί (οι όροι) εμφανίζονται στο κείμενο.

Επισημαίνεται ότι απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή:

- στον αριθμό και την ποικιλία των ερωτήσεων
- την κάλυψη μεγάλου εύρους της εξεταστέας ύλης
- στις εντός διδακτέας-εξεταστέας ύλης απαιτήσεις

-στη διατύπωση των ερωτήσεων (οι ερωτήσεις όλων των τύπων δεν πρέπει αφήνουν το περιθώριο εναλλακτικών απαντήσεων και να μην είναι παραπλανητικές)

-στη σωστή χρήση των ιστορικών όρων

-τον ενιαίο τρόπο μορφοποίησης σύμφωνα με τις τυποτεχνικές προδιαγραφές

-τον προσεκτικό έλεγχο σε κάθε λεπτομέρεια (διάταξης, δήλωσης, στίξης, αρίθμησης, μοριοδότησης κλπ)

Τέλος, επειδή το θέμα βαθμολογείται με δέκα (10) μονάδες,

(α) τα ζητούμενα στο σύνολό τους πρέπει να είναι πέντε (5) ή δέκα (10) του ίδιου τύπου, δηλαδή πέντε ή δέκα πολλαπλής επιλογής ή ορθής ταξινόμησης ή αντιστοίχισης ή συμπλήρωσης κενού ή του τύπου διαζευκτικής απάντησης.

Εάν τα ζητούμενα είναι δέκα (10) μπορεί εναλλακτικά τα πέντε (5) να είναι ενός τύπου (π.χ. έλεγχος ορθότητας προτάσεων) και τα άλλα πέντε (5) διαφορετικού τύπου (π.χ. αντιστοίχιση ή δημιουργία χρονογραμμής-ιστοριογραμμής), χωρίς έμφαση στη χρονολογία καθ' εαυτήν αλλά στον έλεγχο της κατανόησης του χρόνου (αλληλουχία, μεταβολή, διάρκεια, αλλαγή κλπ) και βέβαια του χώρου (ενδεικτικά: σύνδεση προσώπων με γεγονότα ή έργα, προσώπων ή συλλογικών υποκειμένων με γεγονότα, γεγονότων με χώρους ή ευρύτερες περιόδους κλπ).

(β) Ερωτήσεις τύπου συμπλήρωσης κενών, που ενδέχεται να οδηγούν σε μηχανιστική αποστήθιση της εξεταστέας ύλης, ή κατάχρησης χρονολογικών δεικτών, έγινε προσπάθεια από την Ομάδα να αποφευχθούν.

1.β. Τα θέματα/ερωτήσεις αναφέρονται στον προσδιορισμό ιστορικών όρων ή εννοιών σε συγκεκριμένο ιστορικό περιβάλλον (χώρο και χρόνο).

Επισημαίνεται, η προσεκτική επιλογή όρων/εννοιών, κατά προτίμηση από διαφορετική ιστορική περίοδο. Επιλέγονται δύο (2) όροι/έννοιες στην περίπτωση που η εξήγηση του καθενός προϋποθέτει απάντηση πάνω από πέντε (5) στίχους. Η βαθμολογία τους τότε μπορεί να αναλυθεί π.χ. σε επτά (7) και οκτώ (8) μονάδες ($7+8 = 15$) ή ενδεχομένως κατά άλλον τρόπο, άμεσα συνδεδεμένο με τον βαθμό δυσκολίας και το εύρος της απαιτούμενης απάντησης για τον καθένα. Στην περίπτωση που οι όροι είναι τρεις (3), ο καθένας προτείνεται να μην ξεπερνάει τις πέντε σειρές και τότε βαθμολογείται με πέντε (5) μονάδες ($5+5+5=15$).

2 ο ΘΕΜΑ

Το θέμα αυτό περιλαμβάνει δύο ερωτήσεις «ανοικτού τύπου» σύντομης απάντησης (**2.α.** και **2.β.**). Οι ενδεικτικές απαντήσεις οφείλουν να παραπέμπουν σε ενότητες/υποενότητες με αναφορά στην αρχή και στο τέλος του/των σχετικού/ών χωρίου/ων. Σε κάποιες περιπτώσεις μπορούν να δίνονται και επιπλέον οδηγίες, ώστε να αξιολογούνται θετικά (εφόσον έχουν διδαχθεί συστηματικά και καλλιεργηθεί στην Τάξη) και άλλες αρετές της απάντησης, όπως η συνθετική και κριτική σκέψη, η τεκμηριωτική ισχύς των επιχειρημάτων και η πρωτοτυπία στην ιστορική ανάλυση, η γλωσσική έκφραση και η χρήση ιστορικών όρων.

Επισημαίνεται ότι κάθε ερώτηση του θέματος πρέπει να αντιστοιχεί σε διαφορετική ιστορική περίοδο. Προτείνεται επίσης να αποφεύγονται τα υποερωτήματα, όπου είναι δυνατό, και η έκταση της απάντησης για κάθε ερώτηση να μην υπερβαίνει τους 10-15 στίχους.

Η συνολική βαθμολογία και των δύο ερωτήσεων [(2.α.), (2.β.)] ισούται με 25 μονάδες. Η δε βαθμολογία κάθε ερώτησης χωριστά διαφοροποιείται ανάλογα με τον βαθμό δυσκολίας και το εύρος της απαιτούμενης απάντησης.

Γ2. Στην **ΟΜΑΔΑ Β'** περιλαμβάνονται δύο (2) θέματα, που το καθένα μπορεί να αναλύεται σε δύο επιμέρους ερωτήσεις, με τις οποίες ελέγχονται η ικανότητα των μαθητών/-τριών στη σύνθεση των ιστορικών γνώσεων και η κριτική προσέγγιση τους (αξιοποίηση των ιστορικών μαρτυριών – ιστορικών πηγών, ανάλυση ή σύνθεση αιτίων ή συνθηκών, αποτίμηση της δράσης προσώπων βάσει κριτηρίων, αξιολόγηση αποτελεσμάτων, σύγκριση απόψεων, προέκταση ιστορικών πληροφοριών κ.λπ.). Τα θέματα αυτής της ομάδας επιλέγονται από ενότητες της εξεταστέας ύλης διαφορετικές εκείνων από τις οποίες προέρχονται οι ερωτήσεις (2.α) και (2.β) της ΟΜΑΔΑΣ Α' και βαθμολογούνται αθροιστικά με 50 μονάδες.

Στην ΟΜΑΔΑ Β' χρησιμοποιούνται και ερωτήσεις κριτικής προσέγγισης και επεξεργασίας ιστορικού υλικού, το οποίο δίνεται στους μαθητές/-τριες φωτοτυπημένο. Το υλικό αυτό προέρχεται από ιστορικές μαρτυρίες-ιστορικές πηγές, αρχαιολογικές μελέτες, έργα τέχνης, φωτογραφίες, στατιστικούς πίνακες, δημοσιογραφικά άρθρα, χάρτες, διαγράμματα και, γενικότερα, από υλικό το οποίο αποτελεί ιστορικό τεκμήριο ή χρησιμοποιείται ως πηγή άντλησης πληροφοριών για την εξαγωγή ιστορικών συμπερασμάτων. Οι μαθητές και οι

μαθήτριες καλούνται να αξιολογήσουν και να αξιοποιήσουν το υλικό των ιστορικών μαρτυριών που τους δίνεται για επεξεργασία.

Με τα θέματα της ΟΜΑΔΑΣ Β΄ δίνεται η δυνατότητα στους συναδέλφους που διδάσκουν το μάθημα στην Τάξη, και προφανώς έχουν εξασκήσει τους μαθητές/τριες στην εν πολλοίς απαιτητική διαδικασία επεξεργασίας ιστορικών Πηγών, να επιλέξουν τα θέματα του πιο απαιτητικού μέρους της εξέτασης. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται, μεταξύ άλλων, και η κλιμάκωση που απαιτεί μία γραπτή εξέταση με θέματα διαβαθμισμένης δυσκολίας, όπως προβλέπεται από τις Οδηγίες για την αξιολόγηση του μαθήματος.

Δ. Για τα **ΕΠΑΛ** να σημειωθεί (πλην των ανωτέρω) ότι:

-επελέγησαν από τον Συντονιστή, επί το πλείστον, θεματοδότες/αξιολογητές με προϋπηρεσία σε ΕΠΑΛ

- ελήφθη μέριμνα των ιδιαιτεροτήτων (προσαρμογή θεμάτων) που έχει η διδασκαλία του μαθήματος στην Α΄ Λυκείου ΕΠΑΛ (μονώρο μάθημα, πολύ μικρή διδακτέα-εξεταστέα ύλη, τυχόν γλωσσικές δυσκολίες ή έκφρασης, σχολικό εγχειρίδιο κλπ).

Επίλογος

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, φίλες και φίλοι,

αφού ευχαριστήσω τους δέκα θεματοδότες/αξιολογητές, που ως μέλη της Ειδικής Επιστημονικής Ομάδας στήριξαν αυτήν την προσπάθεια (τα ονόματά τους ακολουθούν με αλφαβητική σειρά), ας μου επιτραπεί κλείνοντας να επαναλάβω επιγραμματικά την ευχή του Ομότιμου Καθηγητή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (και δασκάλου μου, πριν πολλά χρόνια) του Γεωργίου Σπανού ώστε «να γίνει [η ΤΘΔΔ] μηχανισμός συνάντησης μαθητών – διδασκόντων και συντελεστής αναμόρφωσης της διδακτικής πράξης».

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας

- Κική Αντωνιάδου
- Γιώργος Θώδης
- Μαρία Κεκροπούλου
- Βίκυ Κοντογεωργάκου
- Κώστας Κωσταβασίλης
- Δημήτρης Μαρκαντωνάτος
- Μαρία Μήτση-Αναγνώστου
- Κατερίνα Τζάμου
- Τάσος Χατζηαναστασίου
- Δημήτρης Χατζηπαναγιώτου

Κώστας Μπέλης

Συντονιστής, Ιστορία Α΄ Λυκείου ΓΕΛ/ΕΠΑΛ